Анна Ніколаєнко

УРОДЖЕНЕЦЬ ЧЕРКАЩИНИ МИХАЙЛО БІЛИНСЬКИЙ – МІНІСТР МОРСЬКИХ СПРАВ УНР

Лютнева революція 1917 р. і наступні події 1917–1921 рр. активізували національно-визвольне устремління українців. Склалися сприятливі умови для українізації флоту, де особовий склад на 75–90 % складався з уродженців українських губерній. З 26 грудня 1918 р. до керма морськими справами молодої держави прийшов Михайло Іванович Білинський.

За свідченнями багатьох учасників подій контр-адмірал Михайло Іванович Білинський був рідкісною людиною, що в своїй особі вдало поєднував палкий патріотизм і глибокі політичні переконання з висококласною військовою майстерністю і професіоналізмом, самовідданість і звитягу з героїзмом і готовністю на самопожертву в ім’я своєї Батьківщини та справи, якій він до останнього подиху віддано служив.

За своїми поглядами це був великий оптиміст, новатор-ентузіаст та державник, який не тільки щиро вірив у майбутнє України як великої морської держави, але і встиг чимало зробити корисного для цього в надзвичайно короткий, відпущений йому історією термін.

Майбутній міністр народився 17(4) листопада 1882 року в родині заможного землевласника (дідича) у селі Драбове-Барятинське на Золотоношщині Полтавської губернії. [1, с. 41; 3, с. 169]. Після закінчення 2-ї Київської гімназії, Михайло продовжив навчання в Московському Лазаревському інституті східних мов, опанував арабську, вірменську, перську, турецьку, татарську, грузинську мови, пройшов практичний курс зі східної каліграфії. В 1909 році М. Білинський успішно закінчує Морський корпус гардемарином і після практичного плавання отримує перше офіцерське звання – «мічман». Але на цьому його коротка військова служба на той час закінчується – він подає у відставку і розпочинає свою «службу чиновником в міністерстві фінансів, спершу в Самарі, а потім у Петербурзі» [2, с. 169].

Життєвий шлях Михайла Івановича змінюється з початком Першої світової війни (1914–1918 рр.). Як військовозобов’язаний (офіцер запасу), він був призваний для проходження військово-морської служби до Балтійського флоту на міноносець «Буйний». 6 грудня 1916 року за зразкову службу одночасно з підвищенням у військовому званні тепер вже лейтенант флоту М. Білинський одночасно отримав і посаду помічника командира 2-го Балтійського флотського екіпажу.

За часів правління Гетьмана Скоропадського Михайло Іванович обіймав посаду помічника начальника Головної господарчої управи Морського міністр [1, с. 43–44]. Наказом від 24 квітня 1918 старший

лейтенант Михайло Білінський призначений головою комісії «для утворення загальних штатів» Морського міністерства. У травні-жовтні 1918 року входив до складу української делегації на чолі з С. Шелухіним, яка вела переговори про умови підписання мирного договору з Радянською Росією [6, с. 59].

З грудня 1918 р. до квітня 1919 р. Михайло Іванович Білинський морський міністр Української Народної Республіки в урядах, які очолювали В. Чеховський та С. Остапенко [6, с. 59]. Це був період найвищого творчого підйому та працездатності Михайла Білинського. Першим кроком нового міністра стало успішне вирішення відомчого конфлікту, що виник між новопризначеним до Морського міністерства революційним урядом Директорії політичним комісаром Акимовим та заступником морського міністра контр-адміралом М.Остроградським. Старший лейтенант флоту М. Білинський, невагаючись негайно усунув від влади малокомпетентного комісара [5, с. 155].

Наказом Головного отамана військ і флоту УНР Симона Петлюри наприкінці 1918 року Михайлу Білинському було присвоєне військове звання контр-адмірал. Приступивши до виконання обов'язків Морського міністра, М. Білинський спершу наказав командувачу українським флотом В'ячеславу Клочковському підняти на всіх кораблях Військово-Морські прапори України, для чого їх було підтверджено законом УНР. За короткий термін свого перебування в посаді Михайлу Івановичу вдалося згуртувати навколо себе висококваліфікований колектив патріотів-однодумців, які, незважаючи на складні умови і обставини того часу встигли закласти міцну основу розбудови військового флоту України. Перелік того, що було зроблено Морським міністерством УНР на чолі з М. Білинським і сьогодні вражає військових фахівців своєю грандіозністю і масштабністю запланованого, неординарністю та сміливістю його виконавців по втіленню наміченого у життя. Не відкидаючи всього напрацьованого щодо будівництва українського флоту за часів Гетьманату, протягом кількох тижнів був прийнятий закон про штати Морського міністерства, закон про Гардемаринську школу, яка повинна була відкритися з 1 жовтня 1919 року [4, с. 585–586; 6, с. 155].

Основою законодавчої бази по розбудові українського військового флоту стало прийняття 25 січня 1919 року «Закону про флот», до складу якого входили також морська авіація та морська піхота [7, с. 125]. Енергії морського міністра не спинили навіть окупація військами Антанти узбережжя Чорного моря та захоплення більшовиками Києва. М. Білинський виступив з ініціативою створення Приморського фронту, до якого б входили берегова смуга Чорного моря з фортецею Очаків, портами Миколаїв та Херсон та 75-верстовою зоною оборони навколо них [5, с. 156].

У зв'язку з приходом 9 квітня 1919 року нового уряду на чолі з

Б. Матросом (1879–1977), який складався виключно з представників українських соціалістичних партій лівого напрямку, Михайло Білинський на знак протесту подає у відставку. І з 24 квітня того ж року приступає до виконання обов'язків командира Першої дивізії морської піхоти.

Протягом 1919-го року, як командир дивізії, разом зі своїми товаришами і підлеглими воює на фронті з більшовиками, займається формуванням нових військових частин. Саме з цього часу його особиста доля нерозривно пов'язана з долею Армії Української Народної Республіки, оперативному командуванню якої підпорядковувалась його дивізія морської піхоти. Але душа справжнього моряка весь час сумує за флотською справою. Таємно від польської влади з інтернованих у табори українських старшин та вояків формується Повстанська Армія на чолі з генералом Ю. Тютюнником, яка починає підготовку до Другого Зимового походу на територію радянської України. 2 листопада відбуваються останні призначення і Михайло Білинський отримує посаду начальника постачання армії. Крім того під час самої бойової операції за браком досвідчених старшин він за сумісництвом обіймав і посаду начальника цивільного управління штабу Київської дивізії Волинської групи [8, с. 78]. Разом з простими вояками М. Білинський мужньо виносив всі військові труднощі, що випали на долю учасників Другого Зимового походу. Під натиском переважаючих сил противника українські частини змушені були відступати до українсько-польського кордону. В районі м. Базар (тепер Житомирська обл.) Волинська група потрапила в пастку і була оточена більшовицькою кавалерією Г. Котовського. 17 листопада 1921 в бою під с. Малі Міньки повстанці були розбиті. Частина учасників походу потрапила в полон, і після рішучої відмови перейти на службу до Червоної армії 359 українських вояків 23 листопада 1921 року була розстріляна.

Не бажаючи потрапити живим до рук більшовиків, декілька українських старшин після відчайдушного спротиву наклали на себе руки. Серед них був і колишній морський міністр Української Народної Республіки Михайло Білинський, якому в той день виповнилось 39 років.

Як стверджують у своїх мемуарах учасники тих трагічних подій, Михайло Білинський під час цього трагічного бою з групою вояків прикривав обоз з пораненими, який переправлявся через річку Звіздаль. Не маючи можливості стримати наступ багаточисельного ворога, Михайло Іванович пішов на відчайдушний крок – «застрелив зі свого браунінга двох москалів, а останню кулю пустив собі в лоб» [9, с. 152]. Останки героя наступного дня таємно були поховані місцевими селянами за цвинтарем с. Міньки, де вони перебувають і по сей день.

Така була доля уродженця Черкащини, першого адмірала українського флоту, кавалера бойових орденів та медалей, поліглота, мовознавця, ініціатора підняття українських прапорів на кораблях Балтійського та Чорноморського флотів, засновника української морської піхоти.

Список використаних джерел

1. Литвин М. Р., Науменко К. Є. Збройні сили України першої половини XX ст. Генерали і адмірали / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів; Харків: Видавництво Сага, 2007. – 244 с.
2. Савченко-Більський В. Старший лейтенант флоту Михайло Білинський / В. Савченко-Більський // Другий Зимовий похід. Листопадовий рейд. Базар. – Київ: Фундація ім. О. Ольжича, 1995. – С. 169–172.
3. Волков С. В. Русский офицерский корпус / Волков С. В. – М.: Воениздат, 1993. – 368 с.
4. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років XX ст.) / Крип'якевич І., Гнатович Б., Стефанів З. та ін. – 4-е вид. змін. і доп. – Львів: Світ, 1992. – 712 с.
5. Якимович Б. Збройні Сили України. Нарис історії / Якимович Б. – Львів, 1996. – 359 с.
6. Довідник з історії України. Т. 1: (А–Й) / за ред. І. З. Підкови, Р. М. Шуста. – Київ: Ґенеза, 1993. – 239 с.
7. Шрамченко С. Закон про державну українську фльоту та його виконавці / Шрамченко С. // За державність. – 1935. – С. 124–136.
8. Верига В. Листопадовий рейд / Верига В. – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1995. – 192 с.
9. Чижевський М. 15 діб на окупованій Москвою Україні / М. Чижевський // За державність. – 1932. – № 3. – С. 140–155.

Анастасія Новак

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ «ГРУПИ РИЗИКУ»

Однією з актуальних проблем соціальної педагогіки та психології на сьогодні постає питання про різке зростання правопорушень у суспільному середовищі, що здійснюються дітьми, підлітками та молоддю. Передусім це пов'язують з психологічною нестабільністю суспільства та певною соціальною напругою.

У таких соціальних умовах чи не найскладнішою є доля дітей, адже психіка у них нестабільна, система стійких моральних цінностей та переконань не сформована, що не дає їм змоги адекватно реагувати на суспільні події, явища та факти. Саме через це збільшується чисельність підлітків, які потрапляють до, так званої, «групи ризику». Саме такі діти потребують соціального та психологічного супроводу з боку соціальних служб.